

MƏDƏNİYYƏT

Təbiət aşiqi olan şairənin yaradıcılığının əsas süjet xəttini vətəni tərənüm təşkil edir. Mirvarid Dilbazinin lirik poeziyası zərifliyi və romantikliyi ilə daim seçilib. Bütün bunlarla yanaşı, o, ilk növbədə, Azərbaycan anasının, xanımının simasıdır.

Azərbaycanın ilk qadın Xalq şairi Mirvarid Dilbazi 1912-ci il avqustun 19-da qədim yaşayış məskənlərimizdən olan Qazax mahalının Musaköy kəndində dünyaya gəlib. Bəyzadə nəslindən olan Mirvarid xanımın atası Paşa bəy, anası Cəvahir xanımdır. Atasını erkən itirən Mirvarid xanımın yeniyetməlik çağları babası Mustafa ağanın Dilican yaylaqlarındakı mülkündə keçib. Əsrarəngiz təbiət qoynunda böyüməsi onun həyat və yaradıcılığına da böyük təsir göstərmişdir. Gənc qızın böyüdüüyü məişət və mədəni mühit onun bir şəxsiyyət kimi formalaşmasına yardımçı olmuşdur. Həyatı, gəncliyi qovğalarda, çətinliklərdə keçmişdi. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qurulduğu günlərin sevinci, süqutunun kədəri, kəndlərinə qəfil erməni hücumları, Qırmızı ordunun işğalı da onların taleyindən yan keçməmişdir. Əlbəttə ki, bütün bunlar Mirvarid xanımın yaddaşında dərin iz buraxmaqla yanaşı, həm də yaradıcılığında öz əksini tapmışdır. O üzəndən də yazırdı: "Mən ölümlər və sürgünlər, qadağalar, milli qırğınlar və soyğunlar, milli təhqirlər, milli əsarət görmüş nəslin nümayəndəsiyəm. Mənim gəncliyim, ahıllığım, qocalığım keşməkeşli illərdən keçib. Atamın şəhid olmasıyla doğma kəndimizdən, buz bulaqlı meşələrimizdən ayrılıb, anamızın göz yaşlarını qəlbimizə axıda-axıda bacımla mənim Daş Salahlı və şəhər həyatımız başlayıb". Mirvarid Dilbazi 1994-cü ildə çap olunmuş "Bənövşələr üstə göz yaşları" xatirələr kitabında qeyd edirdi ki, "XVII, XVIII və XIX yüzilliklərin axırına qədər nəslimiz ziyalı, mülkədar nəslə təmsil etmişdir...".

Bədii yaradıcılığa təhsil illərində

Azərbaycan ədəbiyyatının görməli qadın şairi

başlayan şairənin qadın azadlığı mövzusunda yazdığı "Qadınların hüriyyəti" adlı ilk şeiri 1927-ci ildə "Oktaybr alovları" adlı jurnalda dərc edilmişdir. Bu jurnalda şairənin keçən əsrin 20-ci illərinin sonlarında yazılan, Azərbaycan qadınlarının yeni həyat yollarını tərənüm edən "Zəhra", "Qurtuluş", "Qadın" şeirləri də dərc olunub. Gözəl təbiət qoynunda böyüyən şairənin şeirlərinin süjet xətti əsasən Azərbaycanın gözəllikləridir. O, təbiətə vurğun bir insan olub. Vətənin hər bucağını qarış-qarış gəzən şairə onun hər guşəsinin gözəlliyini dərinləndirərək bədiiləşdirməyə nail olmuş, xarakterinə xas doğma duyğularla kəndə bağlı olduğu üçün zəhmət adamlarının saf mənəviyyatını da ilhamla qələmə almışdır. O, yaradıcılığında Böyük Vətən müharibəsi mövzusunda da geniş yer vermişdir. Bu illərdə şairənin yeddi kitabı nəşr olunmuş, bunların altısı İkinci Dünya müharibəsinə həsr edilmişdir.

Mirvarid Dilbazi Azərbaycan ədəbi aləmində daha çox lirik şairə kimi tanınmışdır. O, öz şeirlərində səadətini saf, təmiz məhəbbətdə axtaran, qürurlü, dəyişməz Azərbaycan qadınının, anasının obrazını yaratmışdır. Mirvarid Dilbazinin poeziyasında analıq dünyasının uralığı, müqəddəsliyi dərin hisslərlə, bədii təsvirlərlə verilmişdir. Ananın nə qədər uca bir məqamda dayandığını belə izah etmişdir: "Kişi anası ol ana olanda". O, bu fikirləri ilə gələcək nəsillərin Vətənə, xalqa gərəkli vətəndaş kimi for-

malaşmasının vacib şərt olduğunu vurğulayır. Bu işdə ən mühüm məqamlardan və vasitələrdən birini şəxsi analıq missiyasında görürdü. Şairə həm də tərcümə sahəsində böyük uğurlara imza atmışdı. Belə ki, Nizami Gəncəvi, Xaqani Şirvani, Əlişir Nəvai, Aleksandr Puşkin, Taras Şevçenko, Samuel Marşak, Sergey Mixalkov və onlarla digər şairlərin əsərlərini Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir. "Xatirələr olan yerdə", "Həyat lövhələri", "Bənövşələr üşüyəndə", "Ana qanadı", "Yasəmən fəslisi", "Dağ çiçəyi" və digər kitabların müəllifi olan şairə uşaqları çox sevirdi, onlar üçün "Nağıllar", "Şeirlər", "Kiçik dostlarıma", "Gülbahar", "Bahar nəğmələri", "Lalənin ağacları", "Abşeron bağlarında" adlı kitablar yazmışdır.

Mirvarid Dilbazi ötən əsrin sonlarındakı tarixi hadisələri, yaradıcılığında lirik lövhələr fonunda canlandıraraq şeirə çevirmişdir. Həmin dövrdə doğma el-obalarından didərgin düşmüş qaçqın və köçkünlərimizə həsr etdiyi "Ağla, kamanım, ağla", "Qoymayın ağlayım məni", 20 Yanvar faciəsi ilə bağlı yazdığı "Öpün bu qanlı torpağı", "Şəhidlər qəbiristanında" və digər şeirləri onun bir ana kimi qəlb ağrısını, narahatlığını ifadə edirdi. Çəkdiyi nisgilin bir gün sevincini yaşayacağı ümidi ilə yeni şeirlər yazırdı. Lirik şeirləri hər bir oxucunun ürəyinə həzin musiqi kimi axıb dolur. Ona görə də Mirvarid Dilbazi şeirləri yaddaşlara şirin ana laylası kimi əbədi həkk olunmuşdur.

Ağabacı Rzayeva onun "Çoban Qara", "Evimizə gəlin gəlir", "Anam yadıma düşdü", "Lay-lay", "Azərbaycan elləri" şeirlərinə yaddaqalan mahnılar yazmışdır ki, həmin əsərlər bu gün də sevilə-sevilə oxunur.

Mirvarid Dilbazi son nəfəsini kimi yazıb, yaradıb. Həmişə də Vətəni, onun gözəlliklərini və bütövlüyünü təmsil edib. O, torpaqlarımızın işğal edilməsi ilə bağlı daxilən nisgil, əzab yaşasa da, öz nikbinliyini, ümidini də itirmir, yaradıcılığında məhz həmin ümid işığının arxası ilə gedirdi:

*Şeirəm qəlbimizə yol tapa bilsə,
Heç vaxt əyə bilməz bir kədər məni.*

Mirvarid Dilbazi nə ümid işığını itirdi, nə də mövqeyini dəyişdi. Məğrur Azərbaycan anası, qadını kimi dərslərini ürəyinə həbs edib, mənalı ömür yaşadı. Xalq şairi 2001-ci il iyul ayının 12-də dünyasını dəyişib. Dövlət tərəfindən yaradıcılığı yüksək qiymətləndirilən Mirvarid Dilbazi Əməkdar Mədəniyyət işçisi, 1979-cu ildə Xalq şairi fəxri adına layiq görülmüş, "Şərəf nişanı", "Qırmızı əmək bayrağı", "İstiqlal" ordenləri və medallarla təltif edilib. Şairin dövlət səviyyəsində keçirilən 85 illik yubileyi mərasimində ümummilli lider Heydər Əliyev şəxsən iştirak edib. Prezident İlham Əliyevin 2012-ci il 16 may tarixli Sərəncamına əsasən Mirvarid Dilbazinin 100 illik yubileyi dövlət səviyyəsində qeyd olunub.

Ramidə YAQUBQIZI,
"Respublika".